

Таблиця 2. Типологічна структура інвестиційних фондів в Україні

Тип інституту спільного інвестування	Кількість, шт.
Відкриті ІСІ	27
Інтервальні ІСІ	35
Закриті диверсифіковані	4
Закриті пайові недиверсифіковані (невенчурні)	30
Закриті корпоративні недиверсифіковані (невенчурні)	88
Венчурні пайові	603
Венчурні корпоративні	47

За даними ІК "Kinto" (www.kinto.com)

Відповідно до інвестиційної стратегії інвестиційні фонди можуть бути:

- ✓ ризикованими (фонди акцій);
- ✓ консервативними (фонди облигацій);
- ✓ збалансованими (змішані за структурою активів).

За своєю природою фонди акцій найбільш ризиковані, але й потенційно найбільш доходні. На противагу їм фонди облигацій найменш ризиковані і, відповідно, найменш доходні. Як правило, доходність фондів облигацій ледь перевищує банківський депозит. У збалансованих фондах ризики врівноважені, а доходність перевищує доходність консервативних фондів.

Інвестиційні фонди не передбачають отримання доходу у вигляді фіксованого відсотка, як за банківським депозитом. Реалізувати свій дохід інвестор може лише при продажу належних йому акцій або інвестиційних сертифікатів (ІС). Якщо цінні папери інвестор продає самому фонду або компанії з управління активами, то ціна формується виходячи з вартості акції або ІС фонду на момент продажу.

Для того, щоб дізнатись вартість однієї акції або ІС фонду (Q_{ia}), треба вартість чистих активів фонду (Q_{na}) поділити на кількість акцій або ІС фонду (n_a), що знаходяться у обігу.

$$Q_{ia} = Q_{na} / n_a$$

Вартість чистих активів фонду – це активи фонду – A_F (майно, яким володіє фонд – цінні папери, депозити, грошові кошти тощо) мінус зобов'язання фонду перед третіми особами – L_F (нарахована, але не сплачена винагорода КУА, торговця цінними паперами; ще не сплачені кошти за прийняті до активів фонду цінні папери тощо).

$$Q_{na} = A_F - L_F$$

Отже, якщо при незмінній кількості акцій (ІС) фонду ринкова вартість цінних паперів або іншого майна у портфелі фонду зростає, то зростає і вартість акцій (ІС) фонду, і навпаки, якщо ринкова вартість цінних паперів або іншого майна у портфелі фонду зменшується, то зменшується і вартість акцій (ІС) фонду.

Цінні папери закритих та інтервальних інститутів спільного інвестування можна також продати третій особі. У такому випадку ціна буде визначатися за згодою покупця і продавця.

Компанія з управління активами не має права надавати будь-які гарантії щодо майбутньої доходності.

Таким чином, надмірна диверсифікація може спричинити негативний ефект через ускладнення здійснення якісного портфельного управління: залучення до портфеля недостатньо надійних, дохідних, ліквідних цінних паперів; зростання витрат і втрат, пов'язаних із додатковим пошуком прийнятних для диверсифікації цінних паперів (витрати на моніторинг, попередній аналіз, оцінювання наслідків тощо); зростання питомих операційних витрат під час придбання дрібних партій цінних паперів, тощо.

Витрати на управління надмірно диверсифікованим портфелем не дадуть очікуваного результату, оскільки доходність такого портфеля навряд чи зростатиме випереджальними темпами порівняно зі значними додатковими витратами через надмірну диверсифікацію.

Все це дозволяє зробити висновок про виключно важливу роль інструменту диверсифікації як одного з найбільш дієвих способів забезпечення процесу інвестування з мінімізацією економічного ризику.

1. Ботте В.А. Управление портфелем – К., Киевский институт инвестиционного менеджмента // "Наша справа" № 19 2002.
2. Ватаманюк З.Г., Кушнір Т.М. Развитие институционального инвестирования в Украине // <http://books.efaculty.kiev.ua>
3. Кульчицька Р.Б. Мотиви і фактори формування заощаджень домашніми господарствами // Фінанси України. – 1998. – №11. – с. 28.
4. Пересада А.А. Портфельне інвестування / А.А. Пересада, О.Г. Шевченко, Ю.М. Коваленко, С.В. Урванцева. – К.: КНЕУ, 2004. – 408 с.
5. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання / Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.
6. Циганова Н.В., Шпанко А.С. Потенціал розвитку отечественного рынка совместного инвестирования // <http://books.efaculty.kiev.ua>
7. Закон України "Про інститути спільного інвестування (пайові і корпоративні інвестиційні фонди)". N 2299-III- ВР від 15.03.2001.
8. Положення "Положення про склад та структуру активів інституту спільного інвестування". Затверджено рішенням ДКЦПФР N 12 від 11.01.2002.
9. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Підручник. – К.: Знання, 2008. – С. 229.
10. www.finance.ua – фінансово-економічний портал 11. www.kinto.com – фінансово-економічний портал

Надійшла до редколегії 18.09.2009

М. Боровікова, асист.

ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ У МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ

Дослідження зосереджено на побудові хронології подій щодо міжнародної практики розробки та застосування методологічних положень з регулювання банківського капіталу.

Investigation is concentrated on the creation of the chronology concerning international practice of the development and implementation of the methodological approaches concerning bank capital regulation.

За умови вільного переміщення капіталу між країнами абсолютно природним є бажання інвестора вкласти свої кошти у ту країну, де за умов однакової відносності доходності до його інвестицій висувають якомога менше вимог. У зв'язку з цим почали створюватися міжнародні банківські групи. Їх метою були спроби досягти так званого "регулятивного арбітражу", тобто скоритися

статися відмінностями у практиці регулювання банківської діяльності у різних країнах світу задля зменшення необхідного рівня капіталу.

Метою статті є аналіз та систематизація напрацьованих Базельського комітету щодо методологічних підходів до регулювання банківського капіталу з початку його заснування у 1974 році та по теперішній час.

Одним із перших, хто вирішив гармонізувати відмінності між національними практиками "регулятивного арбітражу", став Базельський комітет. Комітет з банківського нагляду створено у 1974 році при Банку міжнародних розрахунків (Bank for International Settlements, BIS). Територіально Банк міжнародних розрахунків розташований у місті Базель, Швейцарія. Саме від назви міста комітет і отримав свою іншу назву – Базельський комітет; нині вона так широкоживана, що використовується на рівні з офіційною. До комітету з банківського нагляду спочатку входили представники всього 10 країн (G-10) – Сполучених Штатів Америки, Канади, Японії, Об'єднаного Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, Федеративної Республіки Німеччини, Франції, Італії, Нідерландів, Бельгії та Швейцарії. Згодом до них приєдналися Люксембург, Швеція, Іспанія, Японія, а також Європейська Комісія, яка бере участь у роботі на правах спостерігача. Країни які входять до цього комітету були і залишаються промислово розвинутими, а тому раніше від інших відчули на собі вплив світової глобалізації [5].

Одним з основних напрямів діяльності Базельського комітету був міжнародний нагляд. З цією метою в 1975 році були розроблені та опубліковані принципи співпраці національних органів нагляду при здійсненні нагляду на підпорядкованій території за міжнародно-активними банками. Цей документ мав назву "Базельський конкордат" та був доопрацьований у 1979 та 1983 роках. Застосування вимог знайшло своє визнання в найбільш розвинутих країнах світу, тому в 1996 році "Базельський конкордат" увійшов до так званого "Транскордонного банківського нагляду" – уніфікованих рекомендацій щодо нагляду за міжнародними кредитними установами.

Першим кроком на шляху до міжнародної гармонізації банківського регулювання стало прийняте у 1988 році Міжнародне наближення розрахунку капіталу та стандартів капіталу (International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards), відоме також як Угода про капітал (Capital Accord), або просто Базельська угода (Basle Accord). Цей документ отримав назву – Базель I.

Метою Угоди було підвищення стабільності міжнародної банківської системи та забезпечення єдиної бази для пруденційного регулювання завдяки мінімальним вимогам до банків. Вона була націлена насамперед на так звані "міжнародно активні банки" і була обов'язковою лише для країн-членів Базельського комітету. Однак відносна простота і доступність методик і підходів призвели до того, що до 2004 року Базель I так чи інакше стали успішно запроваджувати у майже 130 країнах світу, в тому числі і в Україні. Отже, прийняття Базельської Угоди про капітал стало переломним етапом для розвитку банківського нагляду в цілому у світі [5].

Напрацювання Базельської конвенції є методологічною основою капіталу. Основою Базельської конвенції є сприяння адекватній капіталізації банків і вдосконаленню системи управління ризиками, тобто посиленню стабільності банківської системи в цілому. Для цього регулятивний капітал банку має відповідати реальним його ризикам, покривати всі основні ризики та визначати обсяг активних операцій, який може дозволити собі банк з огляду на рівень капіталу.

У першій редакції Базель I містив три основні складові:

1) капітал банку повинен складатися з основного і додаткового;

2) банки повинні утримувати капітал для покриття кредитного ризику. При чому кредитний ризик оцінювався за допомогою вагових коефіцієнтів ризику;

3) у будь-який момент часу співвідношення між капіталом банку та його активами, взятими з урахуванням коефіцієнта кредитного ризику, не повинно бути меншим 8%. Відповідно таким же має бути стандартний коефіцієнт капіталу до активів, зважених на коефіцієнти

кредитного та ринкового ризику, а також коефіцієнт основного капіталу до зважених за кредитним ризиком активів має дорівнювати або бути більшим за 4% [3].

За період з 1988 до 2004 рр. до Угоди про капітал прийнято декілька поправок, найвагомішою з яких є "Поправка до "Базель I" щодо включення ринкових ризиків" 1996 року. Метою цієї Поправки була вимога щодо створення додаткових резервів на покриття збитків від ринкових ризиків, пов'язаних з торговою діяльністю банків та визначення методів оцінки ринкового ризику [6].

Серед інших документів Базельського комітету найвизначнішими були "Основні принципи ефективного банківського нагляду" 1997 року та Методологічні роз'яснення до "Основних принципів ефективного банківського нагляду" у 1999 році. Основні принципи допомагали державним органам удосконалити нагляд за банківською системою під час досить частих кризових ситуацій на міжнародних та внутрішніх фінансових ринках. Дотримання Основних принципів дозволяло оздоровити банківські системи окремих країн та зміцнити міжнародні фінансові ринки. Документ охоплював наступні напрями: достатність банківського капіталу, структура капіталу, ризик-менеджмент, функції та відповідальність наглядових органів та інше [7].

З часом, Основні принципи почали втрачати свою актуальність через стрімкий розвиток банківському системі, та змінах в методиках державного нагляду окремих країн. Відповідно, Базельський комітет адаптував застарілі положення Основних принципів та в жовтні 2006 року опублікував нові "Основні принципи ефективного банківського нагляду".

Крім того, основний Базель I також піддавався все більшій критиці в банківських колах. Серед основних недоліків зокрема були:

1. В редакції з урахуванням Поправки 1996 р. угодою передбачалося, що капіталом повинні перекриватися лише дві широкі категорії банківських ризиків – кредитний і ринковий. Однак на практиці банківських ризиків набагато більше і охоплюють вони не лише сферу кредитних чи ринкових відносин. Тому будь-який банк, що дотримувався вимог щодо адекватності капіталу під дві категорії ризиків, не міг гарантувати свого повного захисту від інших категорій ризиків.

2. Доволі проста й універсальна методика визначення еквіваленту зважених за ризиком активів має істотний недолік – фактичне нехтування специфікою роботи окремих банків, передусім у сфері управління. Внаслідок уніфікованого підходу банк брав на себе високі ризики, так як вони приносили йому більше прибутку.

3. В "Базель I" визнавалося обмежений набір інструментів для забезпечення, а саме: готівка, цінні папери, випущені центральними урядами та окремими міжнародними банками розвитку. Такі фінансові інструменти, як кредитні деривативи чи балансові неттінгові угоди не могли слугувати адекватним забезпеченням.

4. Нехтування кредитним рейтингом окремих позичальників призводило до того, що стандартний 8% розмір резервів був надто високим для позичальника з високим кредитним рейтингом, що могло спричинити над капіталізацію банку, та надто низьким для позичальника з низьким кредитним рейтингом, що спричиняло недокапіталізацію банку [3].

5. В Угоді про капітал фактично зосереджувалися лише на розрахунку регулятивного капіталу та еквівалента зважених за ризиком активів, не приділяючи уваги тому, як цю важливу інформацію повідомити органам нагляду та іншим зацікавленим особам, зокрема клієнтам банку [2].

Необхідність усунення цих недоліків спонукала Базельський комітет з банківського нагляду розпочати роботу над новою редакцією Угоди про капітал. У зв'язку з цим, у червні 2004 р. Комітетом з банківського на-

гляду після майже п'ятирічного обговорення прийняв переглянута концептуальну основу Угоди про капітал [4]. У листопаді 2005 р. Базельський комітет оприлюднив виправлену і доповнену версію угоди. Ця угода дістала назву Базель II. В червні 2006 було видано повну версію "Базель II", яка охоплювала "Базель I" зі всіма поправками до нього. Але вже в жовтні 2007 року Міжнародна організація регуляторів ринку цінних паперів (IOSCO) наполягла на внесенні деяких змін.

Головними цілями Базельського комітету щодо перегляду угоди про вимоги до капіталу були:

- ✓ зробити вимоги до капіталу більш чутливими до ризику;
- ✓ забезпечити повне покриття ризику;
- ✓ передбачити багатоваріантний підхід;
- ✓ приділити більше уваги банкам по всьому світу;
- ✓ надати більше повноважень органам нагляду та ринку;
- ✓ підтримати загальний рівень забезпеченості системи капіталом.

Слід зазначити, що Базель II не замінював попередні редакції Угоди про капітал, а лише доповнював їх. Основні нововведення цього документу виявляються в наступному:

1) наголос на власні можливості оцінки ризиків у банках;

2) велика кількість варіантів розрахунку достатності капіталу;

3) впровадження покриття операційного ризику капіталом;

4) розрахунок мінімальних вимог до капіталу:

✓ базовий підхід на основі внутрішніх рейтингів – банки визначають мінімальний капітал на покриття кредитного ризику, використовуючи власні внутрішні системи рейтингів;

✓ просунутий підхід на основі внутрішніх рейтингів – аналогічний базовому підходу, але додатково банк розраховує такі показники, як збитки в разі дефолту (LGD), (LGD), загроза в разі дефолту (EAD) та термін погашення (M);

5) вагові коефіцієнти ризику стали більш чутливими до рвня ризику:

✓ вони ґрунтуються на зовнішній кредитній оцінці;

✓ скасовано поділ суверенних боржників на членів і не-членів ОЕСР членів ОЕСР;

✓ впроваджено категорію з коефіцієнтом 150 %;

✓ впроваджено категорію з коефіцієнтом 75 % для роздрібних клієнтів;

✓ впроваджено 20 % та 50 % категорії для суверенних та корпоративних боржників;

6) передбачено ваговий коефіцієнт ризику 0 % для деяких міжнародних банків розвитку;

7) знижено вагу ризику для роздрібних та іпотечних кредитів на купівлю житла;

8) впроваджено 20 % коефіцієнт для перерахунку короткострокових позабалансових зобов'язань (для решти 50 %).

Зміст Базелю II розділений на наступні чотири частини (деталізована структура документу також наведена у Додатку Г):

I частина – Сфера застосування, яка описує вимоги до капіталу, що застосовуються всередині банківської групи (§§20-39).

II частина – Перша компонента "Мінімальні вимоги до капіталу" (minimum capital requirements), яка описує розрахунок мінімальних вимог до капіталу для покриття кредитних і операційних ризиків по фінансових інструментах торгового портфеля. Важливим моментом тут є

наявність кількох альтернативних варіантів кількісної оцінки кожного з ризиків (§§40-718).

III частина – Друга компонента "Поточний контроль" (supervisory review process), описується необхідність ретельного та всебічного контролю з боку органу банківського нагляду за порядком та результатами розрахунку адекватності капіталу кожного окремого банку (§§719-807). Третя частина базується на чотирьох принципах, які регламентують обов'язки і повноваження банків та органів регулювання щодо оцінки адекватності капіталу. Без дотримання зазначених принципів говорити про повноцінне запровадження Базеля II неможливо.

IV частина – Третя компонента. "Ринкова дисципліна" (market discipline).– описується необхідність ведення відкритої і прозорої банківської діяльності, що дасть змогу ринку в особі клієнтів банку повноцінно виконувати свою регулятивну функцію (§§808-826). Також доповнюються облікові стандарти щодо звітності і вимагає від банків розкриття інформації кількісного (статей звітності, показників і коефіцієнтів) та якісного характеру (інформації про корпоративну структуру банку, цілі управління різними портфелями, практику ризик-менеджменту тощо).

В українських джерелах першу, другу та третю компоненти прийнято називати "стовпами" або "опорами" ("pillars"). На рис. 1 зображені три "стовпи" Базелю II.

Розглянемо основний зміст базельських "стовпів". Найбільше уваги в документі приділяється першому, який має назву "Вимоги щодо мінімального розміру капіталу", який містить наступні положення.

1. Розрахунок загальних мінімальних вимог до капіталу. Він охоплює кредитні, ринкові та операційні ризики. Резерви за окремими операціями зводяться в єдиний показник, так само, як у "Базель I" та розраховується за формулою:

$$\frac{\text{Загальна сума активів, зважених за ризиком} \times 8}{\text{Регулятивний капітал 1, 2 та 3 ступенів}} \leq 1.$$

2. Змінені вимоги щодо відрахувань до резервів для покриття збитків із кредитних ризиків.

Спочатку в 30-х роках США запропонували *стандартизований підхід*, який базувався на зовнішніх рейтингах установ. Проте дуже обмежене коло компаній в інших країнах мали змогу отримувати зовнішній рейтинг, що спричиняло багато непорозумінь.

Згодом це стало причиною виникнення підходу, що базується на внутрішніх рейтингах або IRB-підходу (від англ.: "Internal Ratings-Based Approach"). Застосування цього підходу дозволяє комерційним банкам самостійно визначати розмір резервів на базі розрахунків внутрішніх систем банку. На сьогодні існує два види IRB-підходу: вдосконалений IRB-підхід та стандартизований підхід. При чому сформовані резерви зменшуються при застосовуванні комерційним банком вдосконаленого підходу IRB.

3. Застосування нових інструментів пом'якшення ризику, список яких в Базелі II розширився та тепер охоплює гарантії, кредитні свопи, кредитні ноти, забезпечені грошовими коштами, а також нетінг для активів банку.

4. Вимоги щодо відрахувань до резервів для покриття збитків із операційних ризиків, застосування яких необхідно при застосовуванні банківською установою вдосконаленого IRB-підходу.

5. Зміна положень щодо сек'юритизації активів, яка спрощує підхід застосування ABS та намагається усунути джерело регулятивного арбітражу.

6. Зміна положень стосовно операцій торгового портфелю, а саме, уточнення оцінки менш ліквідних торгових позицій та можливість використання деривативів з метою хеджування існуючих ризиків.

Рис.1. Базельський підхід: три "стовпи"

Другий стовп Базелю II називається "перевірка з боку органів банківського нагляду". Його зміст розкривається в систематичній перевірці комерційних банків державними органами нагляду. Основними завданнями цієї частини є:

- ✓ підтримка постійного контакту з банківськими установами, застосування рекомендаційних та примусових підходів щодо регулювання їх діяльності;
- ✓ примусовий характер створення підвищених резервів для комерційних банків, в яких існуючі резерви не відповідають відповідному ризику;
- ✓ регулювання діяльності банків з можливістю втручання у випадку існування реального ризику зниження банківського капіталу нижче затвердженого мінімального допустимого рівня, незалежно від фінансових результатів діяльності цих банків [8].

Таким чином, вважаємо, що положення другого стовпа загалом направлені на підтримку подальшого розвитку дискреційного банківського нагляду.

Зміст третього стовпа, який має назву "прозорість та ринкова дисципліна" вимагає від банківських установ роз-

криття фінансових результатів діяльності та доступу до неї всіх верств населення. Мета цього стовпа – забезпечити однакові для всіх банків умови для саморегуляції та конкурентоспроможності. Треба відзначити, що реалізація вимог третьої опори залежить від її сприйняття банківськими регулюючими органами країни та може викликати багато суперечок щодо доцільності її використання.

Всі три компоненти або стовпи "Базелю II" покликані забезпечити підвищення стабільності міжнародної банківської системи та створення єдиної бази для пруденційного регулювання банків. Основою Базельської угоди є сприяння адекватній капіталізації банків і вдосконаленню системи управління ризиками, тобто посиленню стабільності міжнародної банківської системи в цілому. На сьогоднішній день впровадження всіх трьох компонент "Базелю II" різними країнами світу, в тому числі і Україною, вважається розповсюдженням надійнішої практики управління ризиками у банківській системі [1].

В таблиці наведені основні регулятивні документи, створені Базельським комітетом з часів заснування в хронологічному порядку.

Таблиця 1. Хронологія створення регулятивних документів Базельським комітетом

Рік	Документ	Призначення документу
1975	"Базельський конкордат" (Звіт головам центральних банків про нагляд над закордонними філіями банків)	Визначення принципів співпраці державних наглядових органів при регулюванні на підпорядкованій території діяльності міжнародно-активних банків.
1979	"Консолідований нагляд над міжнародною діяльністю банків"	Визначення принципів співпраці державних наглядових органів при регулюванні на підпорядкованій території діяльності міжнародно-активних банків.
1983	Оновлений "Базельський конкордат" (Принципи нагляду над закордонними установами банків)	Визначення принципів співпраці державних наглядових органів при регулюванні на підпорядкованій території діяльності міжнародно-активних банків.
1992	Мінімальні вимоги до нагляду за міжнародними банківськими концернами та їхніми закордонними установами	Визначення принципів співпраці державних наглядових органів при регулюванні на підпорядкованій території діяльності міжнародно-активних банків. Розроблені на базі "Базельського конкордату".
1988	"Базель I" – Міжнародна конвергенція щодо вимірювання та вимог до капіталу	Підвищення стабільності міжнародної банківської системи та забезпечення єдиної бази для пруденційного регулювання завдяки мінімальним вимогам до банків.
1996	Транскордонний банківський нагляд	Визначення принципів співпраці державних наглядових органів при регулюванні на підпорядкованій території діяльності міжнародно-активних банків. Розроблені на базі "Базельського конкордату".
1996	Поправка №6 до "Базелю I" щодо включення ринкових ризиків	Створення додаткових резервів на покриття збитків від ринкових ризиків, пов'язаних з торговою діяльністю банків та визначення методів оцінки ринкового ризику.

Закінчення табл. 1

Рік	Документ	Призначення документу
1997	Основні принципи ефективного банківського нагляду	Допомога державним органам удосконалити нагляд за банківською системою, оздоровити банківські системи окремих країн та зміцнити міжнародні фінансові ринки
1999	Методологічні роз'яснення до основних принципів	Пояснення змісту Основних принципів ефективного банківського нагляду
2001	Проведення самооцінки органами нагляду: Практичний підхід	Доопрацювання Основних принципів ефективного банківського нагляду
2004	"Базель II" – Міжнародна конвергенція щодо вимірювання та вимог до капіталу: переглянуті підходи	Усунення недоліків регулювання згідно Базелю I, розробка сучасної методології, яка дала б змогу підвищити надійність і стабільність міжнародної банківської системи
2005	Нова версія "Базель II" та "Поправок до ринкових ризиків" 1996 р., в які внесено поправки попереднього документу.	Розробка сучасної методології, яка дала б змогу підвищити надійність і стабільність міжнародної банківської системи
2006	Консолідований "Базель II", в який інтегровано "Базель I"	Систематизувати положення Базелю I, Базелю II та поправок до них
2006	Оновлені "Основні принципи ефективного банківського нагляду"	Актуалізація положень початкового документу "Основні принципи ефективного банківського нагляду"

Отже, дослідження еволюції міжнародної практики регулювання банківського капіталу показало, що основним документом з цієї проблематики сьогодні є Базельська Угода про Капітал або "Базель II". В процесі удосконалення Угоди 1988 р. Базельський комітет намагався розробити таку методологію, яка дала б змогу підвищити надійність і стабільність міжнародної банківської системи і одночасно забезпечити впевненість, що вимоги до регулятивного капіталу не призведуть до дискримінації банків на міжнародних ринках. При цьому, набули подальшого розвитку методики застосування стандартизованого підходу оцінки капіталу та, враховуючи його недоліки на практиці, був запропонований підхід на основі внутрішніх рейтингів (IRB-підхід).

Спільним для всіх існуючих напрацювань Базельського комітету є те, що всі вони на своєму етапі сприяли вдосконаленню практики регулювання банківського капіталу та розвитку банківських систем в цілому, що

можна розглядати як одну із основних переваг діяльності комітету.

1. Коноваленко Н. Базельские заботы / Банковская практика за рубежом. – 2003. – № 10. – С.84-91. 2. Кротюк В., О. Куценко Базель II: нова концептуальна редакція Базельської угоди про капітал / Вісник Національного банку України. – 2006. – №3. – С.6-12. 3. Матовников М.Ю. Новая система регулирования достаточности капитала Базельского комитета – "за" и "против" / Деньги и кредит. – 2002. – № 2. – С.30-35. 4. Міжнародна угода про стандарти та вимоги до достатності капіталу для банківських організацій. Нова редакція Основних положень. Базельський комітет з нагляду за банківською діяльністю / Банк міжнародних розрахунків. – 2004. – 277с. 5. Уоскин В. М. Базельские стандарты адекватности банковского капитала: эволюция подходов // Деньги и кредит. – 2000. – № 3. – С.39-51. 6. Basel Committee on Banking Supervision. Amendment to the Capital Accord to incorporate market risks (published 1996, updated to 2005). – Basel, 2005. – 63 p. – режим доступу: <http://www.bis.org>. 7. Basel Committee on Banking Supervision. Core Principles for Effective Banking Supervision. – Basel, 2006. – режим доступу: <http://www.bis.org>. 8. Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework, Comprehensive Version (BCBS) (June 2006 Revision). – режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>

Надійшла до редколегії 18.09.2009

Л. Костирко, д-р екон. наук, проф.,
В. Разумцев, здобувач

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Проведене теоретичне узагальнення та подано вирішення наукової проблеми розвитку фінансового контролю використання бюджетних коштів. Запропоновано концепцію фінансового контролю цільового використання бюджетних коштів на основі комплексного підходу, що враховує особливості фінансування підприємств вугільної галузі.

Theoretical generalization is conducted and the scientific problem of development of financial control of the budgetary facilities usage is decided. Conception of financial control of the purpose budgetary facilities usage is offered on the basis of complex approach which takes into account the features of financing of coal industry enterprises.

Постановка проблеми. Забезпечення ефективності використання бюджетних коштів обумовлює необхідність посилення державного фінансового контролю. В державному регулюванні бюджетного фінансування посилюється роль фінансового контролю та змінюється його спрямованість з перевірки і оцінки кінцевих результатів фінансово-господарської діяльності на попередження правопорушень чинного законодавства. Традиційні методики фінансового контролю є недосконалими та не сприяють його результативності у прийнятті рішень щодо доцільності бюджетних програм та об'єктів фінансування. В зв'язку з цим розробка нових підходів до організаційно-методичного забезпечення фінансового контролю використання бюджетних коштів є першочерговою проблемою теорії і практики. Вирішення цієї проблеми особливо актуально для здійснення контролю ви-

користання бюджетних коштів підприємствами вугільної галузі, яка є дотаційною.

Незважаючи на значну кількість публікацій, у яких розглянуто питання фінансового контролю, контроль цільового використання бюджетних коштів (ЦВБК) підприємствами вугільної галузі залишається недостатньо вивченим. На сучасному етапі відсутні чіткі позиції у визначенні його методологічного забезпечення, методичного інструментарію та засобів оцінки результативності, що ускладнює регулювання системи фінансового контролю на законотворчому рівні та її функціонування у площині практичної діяльності. Це стало об'єктивною необхідністю подальшого розвитку теоретичних, методичних та прикладних основ фінансового контролю ЦВБК підприємствами вугільної галузі.

Мета статті полягає у розробці теоретичних основ та рекомендацій щодо розвитку фінансового контролю